

भारतीय रिझर्व बँक
रिझर्व बँक ऑफ इंडिया
www.rbi.org.in

आरबीआय / २०११-१२/५१

डीबीओडी.क्र. डीआयआर.बीसी १०/१३.०३.००/२०११-१२

जुलै १, २०११

अषाढ १०, १९३३ (शक)

सर्व शेड्युल कमर्शियल बँक

(आरआरबीज् सोडून)

महोदय/महोदया,

**एफसीएनआर(बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या
सूचनांचे महापरिपत्रक**

कृपया आमचे महापरिपत्रक डीबीओडी क्र. डीआयआर. बीसी ११/ १३.०३.००/२०१०-११ दि. जुलै १, २०१० चा संदर्भ घ्यावा. त्यात आम्ही, एफसीएनआर(बी) खात्यामध्ये ठेवण्यात आलेल्या ठेवी संबंधीची मार्गदर्शक तत्वे/निदेश एकत्रित केली आहेत. हे महापरिपत्रक, जून ३०, २००९ पर्यंत दिलेल्या सूचना त्यात समाविष्ट करून अद्यावत करण्यात आले असून ते आरबीआयच्या वेबसाईटवरही (<http://www.rbi.org.in>) टाकण्यात आले आहे. ह्या महापरिपत्रकाची एक प्रत सोबत जोडण्यात आली आहे.

आपला

(पी.आर. रवी मोहन)

प्रभारी मुख्य महाव्यवस्थापक

सह: वरील प्रमाणे

अनुक्रमणिका

परिच्छेद क्र.	तपशील	पाना क्र.
अ	उद्दिष्ट	३
ब	वर्गीकरण	३
क	मागील सूचना	३
ड	लागु होणे/उपयोग	३
१.	प्रस्तावना	५
२.	मार्गदर्शक तत्वे	६
२.१	'ठेव' ह्या संज्ञेची व्याख्या	६
२.२	ह्या योजनेची महत्वाची अन्य लक्षणे	६
२.३	व्याजप्रदान करण्याची रीत	७
२.४	बँकेच्या कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या ठेवीवर एक टक्क्यापेक्षा अधिक नसलेल्या दराने व्याज देण्याचे मत देण्याबाबत	७
२.५	ठेवीची मुदतपूर्व निकासी	७
२.६	मुदतबाह्य एफसीएनआर (बी) ठेवीवर व्याजप्रदान	८
२.७	एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध अग्रिम राशी - व्याज आकारण्याची रीत	८
२.८	एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध दिलेल्या अग्रिमराशीवरील निर्बंध - कर्जाचे आकारमान	८
२.९	मुदत ठेवीविरुद्धच्या अग्रिम राशीवरील मार्जिन	८
२.१०	मृत ठेवीदाराच्या ठेवीवर द्यावयाचे व्याज	९
२.११	संयुक्त खातेदारांची नावे वाढविणे किंवा कमी करणे	९
२.१२	भारतात परतल्यावर एनआरआयना, एफसीएनआर (बी) ठेवीवरील व्याजाचे प्रदान	९
२.१३	परतणाऱ्या भारतीयांच्या एफसीएनआर (बी) खात्यांचे आरएफसी खात्यात रुपांतरण - दंड रद्द करणे.	९
२.१४	परतणाऱ्या भारतीयांच्या एफसीएनआर (बी) खात्यांचे आरएफसी खाती/निवासी रुपये खात्यांमध्ये रुपांतरण - व्याजाचे प्रदान	९
२.१५	शनिवार/रविवार/सुट्टी/व्यवहार नसल्याचा कामकाजाचा दिवस ह्या दिवशी परिपक्व होणाऱ्या मुदत ठेवीवर व्याज-प्रदान	९
२.१६	मनाई	९
जोडपत्र १	विदेशी मुद्रा अनिवासी खाती (बँका) योजनेखाली स्वीकारलेल्या ठेवींना लागू असलेले व्याजदर	११
जोडपत्र २	एकत्रित केलेल्या परिपत्रकाची यादी	१२

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे

एफसीएनआर (बी) ठेवीवरील व्याजदरांबाबतचे महापरिपत्रक (ए) ठेवी उद्दिष्ट

अ. उद्देश

भारतीय रिझर्व बँकेने, एफसीएनआर (बी) ठेवीवरील व्याजदरांबाबत वेळोवेळी दिलेले निदेश ह्या महापरिपत्रकात एकत्रित करण्यात आले आहेत.

ब. वर्गीकरण

बँकिंग विनियम अधिनियम, १९४९ द्वारा दिलेल्या अधिकारांचा वापर करुन रिझर्व बँकेने दिलेले एक मार्गदर्शक तत्व.

क. मागील सूचना

जुलै १, २०१० रोजी, वरील विषयावर दिलेल्या महापरिपत्रकातील मागील सूचना ह्या परिपत्रकात अद्यावत करण्यात आल्या आहेत.

ड. लागू होणे/उपयोग

प्रादेशिक ग्रामीण बँका सोडून सर्व अनुसूचित वाणिज्य बँकांसाठी

रचना

१. प्रस्तावना

२. मार्गदर्शक तत्वे

२.१ 'ठेव' ह्या संज्ञेची व्याख्या

२.२ ह्या योजनेची महत्वाची अन्य लक्षणे

२.३ व्याजप्रदान करण्याची रीत

२.४ बँकेच्या कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या ठेवीवर एक टक्क्यापेक्षा अधिक नसलेल्या दराने व्याज देण्याचे मत देण्याबाबत

२.५ ठेवीची मुदतपूर्व निकासी

२.६ मुदतबाह्य एफसीएनआर (बी) ठेवीवर व्याजप्रदान

२.७ एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध अग्रिम राशी - व्याय आकारण्याची रीत

२.८ एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध दिलेल्या अग्रिमराशीवरील निर्बंध - कर्जाचे आकारमान

२.९ मुदत ठेवीविरुद्धच्या अग्रिम राशीवरील मार्जिन

२.१० मृत ठेवीदाराच्या ठेवीवर द्यावयाचे व्याज

२.११ संयुक्त खातेदारांची नावे वाढविणे किंवा कमी करणे

२.१२ भारतात परतल्यावर एनआरआयना, एफसीएनआर (बी) ठेवीवरील व्याजाचे प्रदान

२.१३ परतणाऱ्या भारतीयांच्या एफसीएनआर (बी) खात्यांचे आरएफसी खात्यात रूपांतरण - दंड रद्द करणे.

२.१४ परतणाऱ्या भारतीयांच्या एफसीएनआर (बी) खात्यांचे आरएफसी खाती/निवासी रूपये खात्यांमध्ये रूपांतरण - व्याजाचे प्रदान

२.१५ शनिवार/रविवार/सुट्टी/व्यवहार नसल्याचा कामकाजाचा दिवस ह्या दिवशी परिपक्व होणाऱ्या मुदत

२.१६ मनाई

जोडपत्र १

विदेशी मुद्रा अनिवासी खाती (बँका) योजनेखाली स्वीकारलेल्या ठेवींना लागू असलेले व्याजदर

जोडपत्र २

एकत्रित केलेल्या परिपत्रकाची यादी

१. प्रस्तावना

- १.१ विदेशी मुद्रा अनिवासी (एफसीएनआर (बी)) योजना, १९७५ मध्ये सुरु केलेल्या त्यावेळच्या एफसीएनआर (ए) योजनेच्या ऐवजी, मे १५, १९९३ रोजी सुरु करण्यात आली. व त्यात विदेशी मुद्रेबाबतची जोखीम आरबीआय व म्हणजेच भारत सरकारवर पडत होती ही एफसीएनआर (ए) योजना, केंद्रीय बँकेच्या ताळेबंदासाठीचा गर्भितार्थ व सरकारला येणार अर्ध-वित्तीय खर्च ह्यामुळे काढून टाकण्यात आली होती. सुरुवातीला, ही एफसीएनआर (बी) योजना चार प्रकारच्या चलनांमध्ये स्वीकारलेल्या ठेवींना (उदा. पाउंड स्टर्लिंग, युएस डॉलर, डॉयश मार्क, व जापानीस येन) लागू होती. नोव्हेंबर ४, २००० रोजी, ही एफसीएनआर (ब) योजना युरोपामधील ठेवींनाही लागू करण्यात आली, तर डॉयश मार्क्समधील ठेवी ३१, डिसेंबर २००१ पर्यंतच स्वीकारल्या जात होत्या. ह्या तारखेनंतर परिपक्व झालेल्या डॉयस मार्कमधील ठेवीची रक्कम फक्त युरोपामध्येच देय होती. जानेवारी १, २००२ पासून, एफसीएनआर(बी) ठेवींमधील स्वीकार्य असलेली चलने म्हणजे, पाउंड स्टर्लिंग, युएस डॉलर्स, जापानी येन आणि युरो, जुलै २६, २००५ रोजी, ह्या चार चलनां व्यतिरिक्त, (म्हणजे, पाउंड स्टर्लिंग, युएस डॉलर्स, जापानी येन व युरो) ही योजना, कॅनडियन डॉलर्स, ऑस्ट्रेलियन डॉलर्समधील एफसीएनआर (बी) ठेवींनाही करण्यात आली. ऑक्टोबर १९९९ पासून, किमान परिपक्वताकाल ६ महिन्यांवरून १ वर्ष एवढा वाढविण्यात आला. जुलै २६, २००५ पासून, पूर्वीच्या कमाल ३ वर्षांच्या ऐवजी, कमाल ५ वर्षांच्या परिपक्वताकाळासाठी एफसीएनआर (बी) ठेवी स्वीकारण्याची परवानगी बँकांना देण्यात आली.
- १.२ ह्यापूर्वी, एफसीएनआर (बी) ठेवींसाठी असलेले व्याजदर, एफसीएनआर (ए) ठेवींसाठी असलेल्या व्याजदरा एवढेच होते. १६ एप्रिल १९९७ पासून, विहित मर्यादांच्या आत असलेले व्याजदर ठरविण्याचे (स्थिर किंवा तरल व व्याज पुनर्धारण काल ६ महिने) स्वातंत्र्य बँकांना देण्यात आले. सर्व प्रकारच्या परिपक्वता असलेल्या एफसीएनआर (बी) ठेवींसाठीच्या कमाल व्याजदर, नोव्हेंबर १५, २००८ रोजी भारतातील व्यवहार बंद झाल्यापासून, लिबॉर/स्वॅप दर अधिक १०० बेसिस पॉईंट्स एवढा आहे.
- १.३ पूर्वी, जाणेवारी २००६ पर्यंत, मागील महिन्याच्या शेवटच्या कामकाजाच्या दिवशी असलेला लिबॉर/स्वॅप दर, एनआरई/एफसीएनआर (बी) ठेवीं वरील, पुढील महिन्यापासून देय असलेल्या व्याजासाठी असलेल्या दराची मर्यादा ठरविण्यासाठी पाया ठरविण्यात आला होता. एनआरई/एफसीएनआर (बी) ठेवींवरील व्याजदरांमध्ये एकसमानता व पारदर्शकता आणण्याचे लिबॉर/स्वॅप दर, फेडरल रेझर्व/प्रदर्शित करील. आता, प्रत्येक महिन्याच्या शेवटच्या कामकाजाच्या दिवशी, सहा चलनांमधील पाच परिपक्वतांसाठी असलेले ठेवी-दर, फेडरल रेझर्व प्रदर्शित करते व हे रॉयटर्सच्या स्क्रीनवरील वेबपेज पाहून सर्वजण मिळवू शकतात. असे सर्वप्रथम दर फेडरल रेझर्व फेब्रुवारी २००६ च्या शेवटच्या कामाच्या दिवशी प्रदर्शित केले होते.
- १.४ विदेशी मुद्रेमध्ये प्राधिकृत डीलर असलेल्या वाणिज्य बँकेने, मे १५, १९९३ रोजी जारी झालेल्या, विदेशी मुद्रा (अनिवासी) खाते (बँका) योजनेखाली तिने स्वीकारलेल्या किंवा नूतनीकृत केलेल्या पैशांच्या ठेवींवर, ह्यामधील जोडपत्र १ मध्ये विहित केलेले दर सोडल्यास अन्य दराने आणि खाली दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वात विहित केलेल्या अटी शर्तींशिवाय व्याज देऊ नये.

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे
डीबीओडी - २०११

२. मार्गदर्शक तत्वे

२.१ 'ठेव' ह्या संज्ञेची व्याख्या

ह्या योजनेखालील ठेवी म्हणजे, एका ठरविलेल्या कालावधीसाठी आणि त्या कालावधीच्या अखेरीनंतर निकासक्षम असलेल्या 'मुदत ठेवी' आणि त्यात पुनर्गुंतवणुक ठेवी आणि रोख प्रमाणपत्रे किंवा त्या स्वरूपाच्या ठेवींचा समावेश होतो.

२.२ ह्या योजनेची महत्वाची अन्य लक्षणे

- (i) ह्या योजनेमध्ये, भारतीय राष्ट्रीयत्वाच्या किंवा वंशाच्या अनिवासी व्यक्तींच्या, पाउंड स्टर्लिंग, युएस डॉलर, कॅनडियन डॉलर, ऑस्ट्रेलियन डॉलर, युरो आणि ज्यांनी येन मध्ये ठेवलेल्या ठेवी येतात.

सूचना/टीप अ) विदेशी कंपनी, संस्था, सोसायट्या ह्यासारख्या विदेशी कॉर्पोरेट संस्था आणि प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे एनआरआयच्या ६०% मालकीच्या आहेत आणि अशा व्यक्तींची (ओबीसी) अपरिहार्यपणे ६०% हितसंबंध आहे असे विदेशी ट्रस्ट ह्यांच्याद्वारे एफसीएनआर (बी) खाती उघडण्याची व चालविण्याची सुविधा सप्टेंबर १६, २००३ पासून काढून घेण्यात आली आहे.

ब) एखाद्या ओसीबीच्या नावे ठेवलेले विद्यमान एफसीएनआर (बी) खाते, मूळच्या परिपक्वतेपर्यंत सुरु ठेवण्यास हरकत नसावी. आणि ते परिपक्व झाल्यावर त्यातील रक्कम ताबडतोब प्रत्यावर्तित केली जावी.

- (ii) विदेशी मुद्रामधील निधीचे प्रत्यावर्तन करण्यास परवानगी आहे.

- (iii) ह्या योजनेखाली पुढील परिपक्वताकालासाठी ठेवी स्वीकारला जाव्यात:

(अ) एक वर्ष व त्यापेक्षा जास्त परंतु दोन वर्षांपेक्षा कमी

(ब) दोन वर्ष व त्यापेक्षा जास्त परंतु तीन वर्षांपेक्षा कमी

(क) तीन वर्ष व त्यापेक्षा जास्त परंतु चार वर्षांपेक्षा कमी

(ड) चार वर्ष व त्यापेक्षा जास्त परंतु पाच वर्षांपेक्षा कमी

(ई) फक्त पाच वर्षे

सूचना/टीप एफसीएनआर (ब) योजनेखाली आवर्ती ठेवी स्वीकारू नयेत.

- (iv) त्याच एका खातेदाराच्या विद्यमान एनआरई खात्यातून एफसीएनआर (बी) खात्यात व त्या उलट हस्तांतरण करणे रिझर्व बँकेच्या पूर्वमंजूरी शिवायही करण्यास परवानगी आहे.

- (v) निरनिराळ्या परिपक्वता असलेल्या ठेवींवर, बँक देऊ करत असलेल्या रिझर्व बँकेने विहित केलेल्या मर्यादेच्या आतील व्याजदरांसाठी, त्या बँकेने तिच्या संचालक मंडळाची मंजूरी घ्यावी. बँकेचे संचालक मंडळ, अॅसेट लायाबिलिटी मॅनेजमेंट समितीला ठेवींवरील व्याजदर ठरविण्यात प्राधिकृत करू शकते. मात्र, त्यानंतर त्याबाबत संचालक मंडळाला लगेच कळविले जाते.

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे डीबीओडी - २०११

२.३ व्याजप्रदान करण्याची रीत

- i) ह्या योजनेखाली स्वीकारलेल्या ठेवींवर वर्षाचे ३६० दिवस धरून व्याज दिले जावे.
- ii) एफसीएनआर (बी) ठेवींवरील व्याज प्रत्येकी १८० दिवसांचे मध्यंतर धरून काढले जावे व त्यानंतर उरलेल्या प्रत्यक्ष दिवसांवर दिले जावे. तथापि, ती ठेव परिपक्व झाल्यावर चक्रवादीने व्याज मिळविण्याच्या पर्याय ठेवीदाराला आहे.

२.४ बँकेच्या कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या ठेवींवर एक टक्क्यापेक्षा अधिक नसलेल्या दराने व्याज देण्याचे मत देण्याबाबत

पुढील लोकांचे बाबतीत त्यांच्या नावाने स्वीकारलेल्या ठेवींच्या बाबत -

- (i) बँकेच्या कर्मचारी किंवा निवृत्त कर्मचारी, एकट्याने किंवा त्याच्या कुटुंबाच्या कोणत्याही सभासदांबरोबर संयुक्ततेने किंवा
- (ii) मृत कर्मचाऱ्याची बँकेतून निवृत्त झालेल्या मृत कर्मचाऱ्याची पत्नी/पती बँक तिला तसे वाटल्यास, त्या बँकेने विहित केलेल्या व्याजदरापेक्षा एक टक्क्यापेक्षा अधिक नसलेला व्याजदर देऊ शकतात मात्र त्यासाठी पुढील अटी असतील:

अ) तो ठेवीदार किंवा संयुक्त खात्याचे सर्व ठेवीदार भारतीय राष्ट्रीयत्वाचे वंशाच्या अनिवासी व्यक्ती असाव्यात, आणि;

ब) बँकेने संबंधित ठेवीदाराकडून घोषणापत्र घ्यावे की ठेवलेले किंवा वेळोवेळी ठेवले जाणारे पैसे हे वरील खंड (१) व (२) मध्ये निर्देशित केलेल्या ठेवीदाराचेच पैसे आहेत..

iii) कर्मचारी वर्ग (विद्यमान किंवा निवृत्त) ह्यांच्या साठी बँकेने ठरविलेला दर आरबीआयने विहित केलेल्या सीमा-दरापेक्षा अधिक असू नये (कृपया जोडपत्र १ चा परिच्छेद (अ) पहा.

स्पष्टीकरण

'कुटुंब' म्हणजे बँकेच्या कर्मचारी वर्गाचा सभासद/निवृत्त सभासद, त्याची/तिची मुले, आईवडील, भाऊ व बहिणी (ज्या अशा सभासदावर/निवृत्त सभासदावर अवलंबून आहेत) परंतु ह्यात कायदेशीर फारकत झालेल्या पती/पत्नीचा समावेश नाही.

२.५ ठेवीची मुदतपूर्व निकासी

- (i) एफसीएनआर (बी) योजनेखाली, ठेवीदाराने तशी विनंती केल्यास बँकांनी ठेवीची मुदतपूर्व निकासी करण्याची परवानगी द्यावी. अशा मुदतीपूर्व निकासीसाठी दंड ठरविण्यास बँकांना स्वातंत्र्य आहे. एफसीएनआर (बी) ठेवीच्या मुदतपूर्व निकासीच्या बाबतीत स्वैप खर्च वसूल करण्यास बँका दंड आकारू शकतात. किमान एक वर्षाचा वैधानिक किमान एक वर्षाचा काल पूर्ण होण्यापूर्वीच जेथे एफसीएनआर (बी) ठेवी काढल्या जातात (व्याज कोणतेही व्याज दिले जात नाही) तेथे स्वैपचा खर्च वसूल करण्यासाठी बँका दंड आकारू शकतात तथापि, ठेवी स्वीकारतेवेळी, अशा दंडाबाबत ठेवीदारांना स्पष्ट जाणीव करून दिली जावी. ठेवी स्वीकारतेवेळीशा दंडाबाबतची स्पष्ट जाणीव ठेवीदारांना न करून दिल्यास, मुदतपूर्व निकासीमुळे झालेली विनियम-हानि बँकांनाच सोसावी लागेल.

- (ii) परिपक्वतेपूर्वी एफसीएनआर (बी) ठेवींचे एनआरई ठेवीत व त्याउलट रुपांतरण ह्यासाठी मुदतपूर्व निकासीसंबंधीच्या वैधानिक तरतुदी लागू असतील.

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे

२.६ मुदतबाह्य एफसीएनआर (बी) ठेवीवर व्याजप्रदान

परिपक्वतेच्या तारखेपासून नूतनीकरणाच्या तारखेपर्यंतचा (दोन्हीही दिवस समाविष्ट) काल १४ दिवसांपेक्षा अधिक नसल्यास बँका, त्यांना तसे वाटल्यास एखाद्या मुदतबाह्य ठेवीचे किंवा तिच्या भागाचे नूतनीकरण करू शकतात. अशा नूतनीकरण केलेल्या ठेवीच्या रकमेवर देय असलेला व्याजदर हा, परिपक्वतेच्या तारखेस लागू असलेला नूतनीकरणाच्या कालावधीसाठी योग्य असा, किंवा ठेवीदार नूतनीकरण करेल त्या तारखेस लागू असलेला (ह्यापैकी कमी असेल तो) व्याजदर असावा. मुदतबाह्य ठेवीच्या बाबतीत, मुदतीबाह्य काल १४ दिवसांच्या वर गेला असल्यास आणि अशा मुदतबाह्य ठेवीची संपूर्ण रक्कम किंवा एक भाग ठेवीदार एक नवीन एफसीएनआर (बी) ठेव म्हणून ठेवत असल्यास, अशी नवीन मुदतीची ठेव म्हणून ठेवलेल्या रकमेवर, मुदतबाह्य कालावधीसाठी बँका त्यांचे स्वतःचे व्याजदर ठरवू शकतात. नूतनीकरण केल्यावर किमान वैधानिक काल पूर्ण होण्यापूर्वीच ती ठेव काढून घेण्यात आल्यास त्यावर दिले गेलेले व्याज परत मिळविण्याचे स्वातंत्र्य बँकांना आहे.

२.७ एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध अग्रिम राशी - व्याज आकारण्याची रीत

- (i) एखाद्या कर्जदाराच्या नावे एकमेव किंवा संयुक्तपणे असलेल्या एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध एखादे कर्ज किंवा अग्रिम राशी दिल्या गेल्यास, बँकेच्या स्वतःच्या वेसरेटचा संदर्भ न घेताही व्याजदर आकारण्याचे स्वातंत्र्य बँकांना आहे.
- (ii) ज्याच्या विरुद्ध मुदत कर्ज दिले गेले आहे अशी मुदत ठेव, विहित केलेल्या किमान वैधानिक काल पूर्ण होण्यापूर्वीच काढून घेतली गेल्यास अशी अग्रिम राशीला मुदत कर्जाविरुद्ध दिलेली अग्रिमराशी असे समजले जाऊ नये. आणि त्यावरील व्याज, रिझर्व बँकेने अग्रिम राशीवरील व्याजदरासंबंधी दिलेल्या निदेशाच्या विहित अटीनुसार आकारले जावे.
- (iii) ह्या योजनेखाली राबविल्या जाणाऱ्या स्त्रोतांमधून एखादे कर्ज किंवा अग्रिम राशी दिली गेल्यास आकारावयाचा व्याजदर रिझर्व बँकेने अग्रिम राशीवरील व्याजदरासंबंधी दिलेल्या निदेशाच्या विहित अटीनुसार आकारले जावे..

२.८. एफसीएनआर (बी) ठेवीविरुद्ध दिलेल्या अग्रिमराशीवरील निर्बंध – कर्जाचे आकारमान

सन २००६-०७ च्या नाणेषयक धोरणावरील आर्थिक निवेदनाच्या तिसऱ्या तिमाही आढाव्यात (परिच्छेद ८६) दिसून आले की, वैयक्तिक अनिवासी भारतीयांना (एनआरआय) ह्या सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात हा उद्देश नजरेसमोर ठेवून आणि विद्यमान वित्तीय परिस्थितीचा विचार करता, ह्या सुविधेच्या उपयोगामधून, संवेदनशील क्षेत्रांमधील अॅसेट्सच्या किमतीवरील वाढ टाळला जातो. ह्यासाठीच, एनआर(ई) आरए व एफसीएनआर(बी) मधील ठेवीच्या विरुद्ध, त्या ठेवीदारांना किंवा तृतीय पक्षांना, रु २० लक्षांपेक्षा अधिक रकमेची नवीन कर्जे देण्यास किंवा विद्यमान कर्जांचे नूतनीकरण करण्यास बँकांना मनाई करण्यात आली होती. २००९-१० च्या वार्षिक धोरण निवेदनात (परिच्छेद १११) घोषित केल्यानुसार, एनआर(ई) आरए व एफसीएनआर (बी) ठेवीच्या प्रतिभूतीविरुद्ध, त्या ठेवीदारांना किंवा तृतीय पक्षांना द्यावयाच्या कर्जांची मर्यादा रु २० लाखांवरून रु १०० लाखांपर्यंत वाढविण्याचे ठरविले गेले आहे. त्यानुसार २८ एप्रिल २००९ पासून बँकांनी एफसीएनआर(बी) ठेवीविरुद्ध त्या ठेवीदारांना किंवा तृतीय पक्षांना रु १०० लाखांपेक्षा अधिक रकमेची कर्जे देऊ नयेत किंवा विद्यमान कर्जांचे नूतनीकरण करू नये. तसेच ह्या मर्यादेला वळसा घालून कर्ज रकमेची काटछाट करू नये.

२.९ मुदत ठेवीविरुद्धच्या अग्रिम राशीवरील मार्जिन

हे मार्जिन बँका प्रकरणानिहाय ठरवू शकतात.

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या

२.१० मृत ठेवीदाराच्या ठेवीवर द्यावयाचे व्याज

पुढील व्यक्तींच्या नावे असलेल्या मुदत ठेवीच्या बाबतीत -

- i) मृत झालेला ठेवीदार (वैय्यक्तिक), किंवा
- ii) दोन किंवा अधिक संयुक्त ठेवीदार जेथे त्यापैकी एकाचा मृत्यु झाला आहे खाली दिलेल्या रितीने व्याज दिले जावे:

(अ) त्या ठेवीच्या परिपक्वतेनंतर करारानुसार असलेल्या दराने;

(ब) परिपक्वतेच्या तारखेपूर्वीच त्या ठेवीचे प्रदान मागितल्यास, ती ठेव ठेवण्याच्या तारखेस लागू असलेल्या दराने व कोणताही दंड न आकारता बँकांनी व्याज द्यावे;

(क) त्या ठेवीच्या परिपक्वतेच्या तारखेपूर्वीच ठेवीदार मरण पावल्यास व अपरिपक्वता तारखेनंतर त्या ठेवीवर हक्क सांगितला गेल्यास, बँकांनी, करारानुसार असलेल्या दराने, परिपक्वतेपर्यंतचे व्याज द्यावे (परिपक्वतेच्या तारखेपलिकडील काळासाठी) तथापि, त्या ठेवीच्या परिपक्वतेनंतर ठेवीदाराचा मृत्यु झाल्यास, आरएफसी खाते योजनेखाली ठेवलेल्या बचत ठेवीवर, बँकामनी, परिपक्वता-तारखेपासून प्रदानाच्या तारखेपर्यंतचे व्याज, परिपक्वता-तारखेस असलेल्या व्याजदराने द्यावे;

(ड) हक्कदारांनी विनंती केल्यास, बँक जर मुदत ठेवीच्या रकमेचे भाग करुन दोन किंवा अधिक पावत्या त्या हक्कदारांच्या वैय्यक्तिक नावाने देण्यास तयार असेल, तेव्हा ती बाब, दंड आकारण्यालायक अशी मुदतपूर्वी निकासी समजली जाऊ नये. मात्र त्या ठेवीची एकूण रक्कम व मुदत ह्यात बदल केलेला नसावा.

सूचना/टीप: असे हक्कदार निकासी असल्यास, परिपक्वतेनंतर मिळालेल्या रकमेचे, परिपक्वतेच्या तारखेस भारतीय रुपयांमध्ये रुपांतर करता येऊ शकते आणि त्यानंतरच्या कालासाठी त्यावरील व्याज, देशांतर्गत ठेव योजनेखाली, त्याच परिपक्वताकालासाठी लागू असलेल्या दराने दिले जावे.

२.११. संयुक्त खातेदारांची नावे वाढविणे किंवा कमी करणे

सर्व संयुक्त खातेदारांची तशी विनंती केल्यास, बँक तशीच परिस्थिती असल्यास, संयुक्त खातेदारांच्या नावात वाढ किंवा कपात करू शकते किंवा एखाद्या एकमेव खातेदाराला, दुसऱ्या एखाद्या व्यक्तीचे नाव, संयुक्त खातेदार म्हणून घालण्यास परवानगी देऊ शकते. तथापि, मूळ ठेवीची रक्कम किंवा ह्यात कोणत्याही प्रकारे बदल केला जाऊ नये आणि सर्व संयुक्त खातेदार भारतीय राष्ट्रीयत्वाचे किंवा वंशाचे अनिवासी असले पाहिजेत. असे करण्यासाठी असलेली कारणे बँकेने अर्जदारांकडून समजावून घ्यावीत आणि ति विनंती खरी असल्याची खात्री करुन घ्यावी. ह्याशिवाय, भारतीय वंशाचे असले तरीही, पाकिस्तान/बांगलादेशचे राष्ट्रीयत्व असलेल्यांसाठी, मुद्रा-विनिमयाचे दृष्टीने रिझर्व बँकेची पूर्व मंजूरी घ्यावी लागेल.

२.१२ भारतात परतल्यावर एनआरआयना, एफसीएनआर (बी) ठेवीवरील व्याजाचे प्रदान

भारतीय राष्ट्रीयत्व/वंशाच्या, भारतात कायमचे वास्तव्य करण्यासाठी परतणाऱ्या व्यक्तींच्या, एफसीएनआर (बी) ठेवी त्यांच्या परिपक्वतेपर्यंत ठरविलेल्या व्याजदराने सुरु ठेवण्यास बँकेला परवानगी आहे. एफसीएनआर(बी) ठेवींना लागू असलेला व्याजदर व राखीव निधीची आवश्यकता सोडल्यास, इतर सर्व हेतूसाठी, तो खातेदार भारतात परतल्याच्या तारखेपासून अशा ठेवीची निकासी ठेवी ह्या योजनेच्या वैधानिक तरतुदीनुसार केली जावी. खातेदाराच्या मर्जीनुसार, बँकांनी, एफसीएनआर (बी) ठेवीचे परिपक्वतेनंतर रुपांतर, निवासी रुपये ठेव खाते किंवा आरएफसी खात्यामध्ये (पात्र असल्यास) करावे. अशा नव्या ठेवीवरील (रुपये खाते किंवा आरएफसी खाते) व्याजदर अशा ठेव खात्यासाठी संबंधित असा असावा.

२.१३. परतणाऱ्या भारतीयोंच्या एफसीएनआर (बी) खात्यांचे आरएफसी खात्यात रुपांतरण - दंड रद्द करणे.

अनिवासी भारतीयानी, ते भारतात परतल्यावर, त्यांच्या एफसीएनआर(बी) खात्यामधील शिल्लकेचे मुदतपूर्ण रुपांतरण केल्यास त्यावर दंडात्मक तरतुदी लागू होणार नाहीत.

२.१४ परतणाऱ्या भारतीयोंच्या एफसीएनआर (बी) खात्यांचे आरएफसी खाती/निवासी रुपये खात्यांमध्ये रुपांतरण - व्याजाचे प्रदान

एफसीएनआर (बी) खात्यांचे,(ते खाते किमान परिपक्वताकालासाठी सुरु नसले तरीही) आरएफसी/निवासी रुपये खात्यामध्ये रुपांतरण करताना बँकेने, तिच्या मतानुसार त्यावर व्याज द्यावे. मात्र, तो व्याजदर, आरएफसी खाते योजनेखाली असलेल्या बचत ठेव खात्यावर दिल्या जाणाऱ्या दरापेक्षा अधिक नसावा.

२.१५ शनिवार/रविवार/सुट्टी/व्यवहार नसल्याचा कामकाजाचा दिवस ह्या दिवशी परिपक्व होणाऱ्या मुदत ठेवीवर व्याज-प्रदान

पुनर्गुंतवणुक ठेवींच्या बाबतीत बँकांनी, आलेल्या शनिवार/रविवार/सुट्टीचा/व्यवहार नसण्याचा कामकाजाचा दिवस ह्यासाठीही परिपक्वता मूल्यावर व्याज द्यावे. तथापि, सर्वसाधारण मुदत ठेवींसाठी, आलेल्या शनिवार/रविवार/सुट्टी/काम नसण्याचा कामाचा दिवस ह्यासाठी मूळ मुद्दल रकमेवर व्याज द्यावे.

२.१६ मनाई

कोणत्याही बँकेने:

- (i) पाच वर्षापेक्षा अधिक काळासाठी ठेव स्वीकारु किंवा नूतनीकृत करु नये.
- (ii) साईझ ग्रुप धर्तीवर सोडल्यास, त्याच दिवशी, त्याच परिपक्वतेसाठी, स्वीकारलेल्या एका व दुसऱ्या ठेवीवर द्यावयाच्या व्याजदराबाबत भेदभाव करु नये. मग त्या ठेवी त्याच कार्यालयात किंवा बँकेच्या निरनिराळ्या कार्यालयात स्वीकारलेल्या असोत. ठेवींच्या आकारावर आधारित निरनिराळे व्याजदर देण्याच्या परवानगीसाठी पुढील अटी लागू आहेत:

अ) बँकांनी त्यांच्या मतानुसार, निरनिराळे व्याजदर देण्याबाबत, चलन-निहाय आकारमान ठरवावे. तीच परिपक्वता असलेल्या विहित आकारमानाखाली असलेल्या मुदत ठेवींसाठी तोच व्याजदर असावा.

ब)

क) असे निरनिराळे दर दिले जाणे विहित केलेल्या मर्यादेत असावेत.

ड) बँकांनी दिलेले व्याजदर शेड्युलनुसार असावेत व ठेवीदार आणि बँक ह्या दरम्यानच्या वाटाघाटीनुसार नसावेत.

- (iii) एफसीएनआर (बी) मोहिमेखाली सुरु केलेल्या योजनेमधील ठेवींवर कोणतीही व्यक्ती, संस्था, कंपनी, संघ, संस्था ह्यांना किंवा अन्य व्यक्ती ह्यांना कोणत्याही प्रकारची दलाली, कमिशन किंवा प्रलोभने देऊ नयेत.

(iv) ठेवी गोळा करण्यासाठी किंवा कोणत्याही प्रकारचा मोबादला अथवा शुल्क किंवा दलाली देऊन ठेव संबंधित उत्पाद विकण्यासाठी, एखादी व्यक्ती, संस्था, कंपनी, संघ, संस्था किंवा अन्य कोणतीही व्यक्ती नोकरीवर ठेवू नये.

- (v) व्याजमुक्त ठेव स्वीकारु नये किंवा अप्रत्यक्षपणे भरपाई देऊ नये

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे डीबीओडी - २०११

जोडपत्र १

विदेशी मुद्रा अनिवासी खाती (बँका) योजनेखाली स्वीकारलेल्या ठेवींना लागू असलेले व्याजदर

[परिच्छेद २.४(iii)]

(अ) नोव्हेंबर १५, २००८ रोजी भारतातील व्यवहार बंद झाल्यापासून करार केलेल्या सर्व परिपक्वतांच्या एफसीएनआर(बी) ठेवींसाठी, संबंधित चलन/तदनुरूप परिपक्वतांसाठी, लिबॉर/स्वॅप दरांच्या मर्यादेच्या आतील व्याजदर अधिक १०० बेसिस पॉईंट्स एवढे दिले जातील. तरत्या दराच्या ठेवीसाठी, संबंधित चलन/परिपक्वतेसाठी असलेल्या स्वॅप दराच्या मर्यादेतील दराने व्याज दिले जाईल. तरत्या दराच्या ठेवीसाठी व्याज दर सहा महिन्यांनी दिले जाईल.

(ब) मागील महिन्याच्या शेवटच्या कामाच्या दिवशीचे लिबॉर/स्वॅप दर. पुढील महिन्यात द्यावयाच्या व्याजदरासाठी असलेल्या दरांची मर्यादा ठरविण्यासाठी आधारभूत असतील.

(क) एफसीएनआर (बी) ठेवींवर द्यावयाचे व्याजदर ठरविण्यासाठी बँकामनी वापरावयाचे लिबॉर/स्वॅप दर, फेडार्ई देते/निर्देशित करते रॉयटर्स स्क्रीनची वर्गणी भरलेल्यांना (बँका) एक वेब पेज अॅक्सेस करून मिळण्यास, प्रत्येक महिन्याच्या शेवटच्या कामाच्या दिवशी, फेडार्ई, सहा चलनांमधील व पाच परिपक्वतांसाठी असलेले ठेवींचे दर प्रसिध्द करते.फेब्रुवारी २८, २००६ पासून, फेडार्ई, रॉयटर्ड मॉनिटर स्क्रीनवरील "INFEDAIFCNRNRE" ह्या विशेष पेजवर, लिबॉर/स्वॅप दर प्रदर्शित करते. हे दर फेडार्ईच्या <http://www.fedai.org.in> ह्या वेबसाईटवरही प्रदर्शित केले जातात

(ड) कार्यकारी सुविधेसाठी हे व्याजदर जवळच्या दोन दशम स्थळांपर्यंत राउंडेड केले जावेत.

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे
डीबीओडी - २०११

महापरिपत्रकात व्याज दरांच्या एफसीएनआर (बी) ठेवींची परिपत्रकात एकत्रित केलेली यादी

१.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.४८आणि४९/१३.०३.००/२०००-०१	०४.११.२०००।
२.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.६३ आणि ६४/१३.०३.००/२०००-०१	०३.०१.२००१
३.	डीबीओडी. क्र.डीआयआर. बीसी.१०५ आणि १०७/१३.०३.००/२०००-०१	१९.०४.२००१
४.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.०९/१३.०३.००/२००१-०२	११.०८.२००१
५.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.९७ आणि ९८/१३.०३.००/२००१-०२	२९.०४.२००२
६.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.१३/१३.०३.००/२००२-०३	३१.०७.२००२
७.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.३०/१३.०३.००/२००२-०३	०८.१०.२००२
८.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.३१/१३.०३.००/२००२-०३	०८.१०.२००२
९.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.१२/१३.०३.००/२००३-०४	१४.८.२००३
१०.	एपी (डीआयआर मालिका) परिपत्रक क्र. १४	१६.९.२००३
११.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.८/१३.०३.००/२००४-०५	१४.०७.२००४
१२.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.५१/१३.०३.००/२००४-०५	१.११.२००४
१३.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.२२/१३.०३.००/२००५-०६	२६.०७.२००५
१४.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.६२/१३.०३.००/२००५-०६	०८.०२.२००६
१५.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.७५/१३.०३.००/२००५-०६	२९.०३.२००६
१६.	ए.पी.(डीआयआर मालिका) परिपत्रक क्र.२९	३१.०१.२००७
१७.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.८८/१३.०३.००/२००६-०७	२४.०४.२००७
१८.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.८९/१३.०३.००/२००६-०७	२४.०४.२००७
१९.	डीबीओडी.क्र.डीआयआर.बीसी.८२/१३.०३.००/२००८-०९	१५.११.२००८
२०.	ए.पी. (डीआयआर मालिका) परिपत्रक क्र.६६	२८.०४.२००९

* परिपत्रक दि नोव्हेंबर ४, २००० हे ह्या विषयावरील सर्वसमावेशक निदेश असून त्यात आतापर्यंतच्या दुरुस्त्या समाविष्ट केल्या आहेत.

एफसीएनआर (बी) खात्यात ठेवलेल्या ठेवीबाबतच्या सूचनांचे डीबीओडी - २०११